

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 35, Mart 2019, s. 562-580

ISSN: 2149-0821 Doi Number:<http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4895>

Arş. Gör. Nihal TOKER

19 Mayıs Üniversitesi Ali Fuat Başgil Hukuk Fakültesi, Uluslararası Hukuk,
nihalhukuk@hotmail.com/nihaltoker529@gmail.com

DENİZ HUKUKU BAĞLAMINDA DEVLETLERİN ÜLKE DIŞINDAKİ VATANDAŞLARINI KORUMAK İÇİN KUVVET KULLANIMI

Özet

Devletlerin vatandaşlarını korumak/kurtarmak için ülke dışında kuvvet kullanımı, devletin bir başka ülkede ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalan vatandaşlarını kurtarmak için, ülkesi dışında kuvvet kullanmasını ifade eden bir mefhumdur. Bu mefhumun karada vuku bulan önde gelen örneği 1976 tarihli Entebbe Olayı'dır. Bir başka devletin kara ülkesinde veya karasularında vatandaşlarını korumak/kurtarmak amaçlı kuvvet kullanımına giden devletler, o devletin ülkesel egemenliği ile karşılaşır ve burada bir devletin "ülkesel egemenliği" ile diğer devletin "vatandaşlarının hayatı" çatışır. Hiçbir devletin egemenliğinin söz konusu olmadığı Kuzey Buz Denizi, Antarktika veya açık deniz gibi alanlarda bu türden bir çatışma mevzubahis değildir. Bu alanlarda da Birleşmiş Milletler Antlaşması madde 2/4'te düzenlenen genel kuvvet kullanma yasağı devreye girer ancak bu hükümde tüm devletlerin bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı kuvvet kullanma tehdidi veya kuvvet kullanmaktan kaçınmakla yükümlü oldukları belirtilmiştir. Hiçbir devletin egemenliğinin söz konusu olmadığı alanlarda toprak bütünlüğü kavramı anlam bulamadığı için bu türden alanlarda vatandaşların korunması/kurtarılması için kuvvet kullanılması durumunda bunun kuvvet kullanma yasağına dahil olup olmadığı gibi bir soru akla gelmektedir.

Anahtar Sözcükler: vatandaşların korunması için kuvvet kullanımı, deniz hukuku, ülkesel egemenlik.

THE USE OF FORCE FOR PROTECTION NATIONALS ABROAD IN THE CONTEXT OF LAW OF THE SEA

Abstract

The use of force for the protection of nationals abroad is a conception describing that a State uses force for saving its nationals abroad from death risk or death. Entebbe Incident(1976) is the most stunning example of this conception which occurs in territory. States using force for protection nationals abroad face with another state's territorial sovereignty and so this territorial sovereignty conflicts with another state's nationals lives. This conflict is not in question if the use of force for protection of nationals abroad occurs in places outside the jurisdiction of any state such as the ice islands in the Arctic Ocean, the Antarctic or on the high seas. In these areas, article 2/4 of United Nations Charter imposing prohibition of the use of force comes into play but this article forbids threat or the use of force against the territorial integrity and the political independence. Given that territorial integrity doesn't find meaning in areas which are outside of national jurisdiction, when the use of force for protection nationals abroad occurs in such these areas a question may come into mind: Is this use of force in the extent of article 2/4 of United Nations Charter?

Key Words: The use of force protection nationals abroad, law of sea, territorial sovereignty.

GİRİŞ

Çalışma, devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak veya kurtarmak amaçlı kuvvet kullanımı genel başlığının deniz hukuku boyutuna indirgenmesi sonucu meydana gelmiştir. Söz konusu bu indirgeme sonucunda şu sorular karşımıza çıkmaktadır:

- 1) Bir devletin vatandaşlarının *deniz haydutları* veya *köle tacirleri* tarafından rehin alınması ve hayatlarının bu suretle tehlike altına sokulması olasılıklarında devletlerin vatandaşlarını kurtarmak için müdahalesi mümkün müdür?
- 2) Bir devletin balıkçı gemisinin bir başka devletin *karasularında* illegal şekilde avlanmasına binaen kıyı devletinin aldığı tedbirler sonucu söz konusu balıkçı gemisinin mürettebatının hayatı tehlike altına girmişse bu durumda balıkçı gemisinin bayrak devleti vatandaşlarını kurtarmak gayesiyle müdahalede bulunabilir mi?
- 3) Bir devletin balıkçı gemisinin bir başka devletin *balıkçılık bölgesi* veya münhasır ekonomik bölgesinde illegal şekilde avlanmasına binaen kıyı devletinin aldığı tedbirler sonucu söz konusu balıkçı gemisinin mürettebatının hayatı tehlike altına girmişse bu durumda balıkçı gemisinin bayrak devleti vatandaşlarını kurtarmak gayesiyle müdahalede bulunabilir mi?
- 4) Hiçbir devletin egemenliği altında olmayan *açık denizlerde* balıkçı gemilerinin saldırıya uğraması, bu gemilere elkonulması veya mürettebatının tutuklanması sonucunda söz konusu balıkçı gemisinin bayrak devleti vatandaşlarını kurtarmak için müdahalede bulunmaya yetkili midir?

Konunun seçilme sebebi, hem genel başlık olan devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak veya kurtarmak amacıyla kuvvet kullanımları hem de bu genel başlığın spesifik boyutu olan deniz hukukunda bu gaye ile kuvvet kullanımlarına ilişkin Türk uluslararası hukuk literatüründe salt bu konu üzerine eğilen bir çalışmanın bulunmamasıdır. Bu konu ihtilafli bir konudur ve karadaki boyutuyla 1976 tarihli Entebbe Olayı öncü örneklerindedir. Deniz hukuku boyutuyla da 1958 tarihli Meksika-Guatemala çatışması, 1961 tarihli Red Crusader Davası önemli örneklerdir. Tarihler her ne kadar konunun güncel olmadığı sorusunu akla getirirse de devletler vatandaşlarını kurtarma argümanına başvurabilmektedir: 2008 tarihli Güney Osetya Savaşı'na ilişkin olarak Rusya askeri güçlerinin savaşta kuvvet kullanmalarının gerekçesi olarak vatandaşlarını kurtarmak gayesi ileri sürülmüştür. Sonuç olarak; çalışmanın konusu, güncel bir meseledir ve her zaman gündeme gelme ihtimali söz konusudur.

Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak veya kurtarmasının hukuki dayanağı olarak kimi zaman meşru müdafaa kimi zaman zaruret hali kimi zaman da bu türden fiillerin bir saldırı niteliği taşımadığı ileri sürülmüştür(BAŞEREN 2003:160-170; BROWNLIE 1963:289-292; RONZITTI 1985: 21-25). Ancak deniz hukukunda bu hukuki dayanaklar farklılaşabilmektedir.

Çalışma, yukarıda zikredilen soruların cevaplandırılması ile sınırlı şekilde; sorularda geçen kurumların önce genel olarak açıklanması sonrasında da vatandaşların korunması/kurtarılması boyutuna inilerek devam ettirilecektir.

I. DEVLETLERİN ÜLKE DIŞINDAKİ VATANDAŞLARINI KORUMAK İÇİN KUVVET KULLANIMI

A. Genel Olarak

Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanması, bir devletin bir başka ülkede ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalan vatandaşlarını korumak veya kurtarmak amacını taşıyan kuvvet kullanımlarını ifade eder. Her ne kadar bu türden bir müdahalede bulunan devlet, başka devletlerin vatandaşlarını da kurtarsa harekete geçmesine neden olan esas etken, kendi vatandaşlarını korumaktır. Söz konusu bu gaye, devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını kurtarmak için kuvvet kullanmasının alamet-i farikası niteliğindedir(BAŞEREN 2003:160).

B. Deniz Hukuku Özelinde

Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanması konusuna deniz hukuku özelinde bakıldığında karşımıza çeşitli olasılıklar çıkmaktadır. Bir devletin vatandaşlarının deniz haydutları veya köle tacirleri tarafından ele geçirilmesi ya da balıkçı gemilerine elkonulması ya da bu gemilerin saldırıya uğraması sonucu gemideki mürettebatın hayatının tehlikeye girmesi bu olasılıklara örnektir. Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanımının hukuki dayanağı olarak öne sürülen sebepler daha çok karadaki olaylara ilişkindir. Dolayısıyla bu konunun deniz hukuku özeline indirgenmesi önem arz etmektedir.

Şayet devletlerin vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanması başka bir devletin karasularında vuku buluyorsa bu durumu kara ülkesi ile eşdeğer düşünmekte herhangi bir mahzur bulunmamaktadır. Zira karasuları, bir devletin kara ülkesinin devamı niteliğindedir. Ancak karasularının dışına çıkıldığında (balıkçılık bölgesi, münhasır ekonomik bölge veya açık

deniz gibi deniz alanları kastedilmektedir) durum farklılaşmaktadır. Karasularının dışındaki balıkçılık bölgesi, münhasır ekonomik bölge ve açık deniz gibi deniz alanlarında aslında devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını kurtarmak için kuvvet kullanımı bahsindeki “ülke dışında” unsuru tam anlamıyla gerçekleşmemektedir ancak müdahil devletin vatandaşlarının hayatının tehlike altında olması türünden insani gerekçeler geçerliliğini sürdürür. Bununla birlikte, vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanan müdahil devletin fiili; balıkçılık bölgesi, münhasır ekonomik bölge ya da açık denizde vuku buluyorsa bu durumda ne kara ülkesi ne de karasuları üzerindeki egemenliğin ihlali söz konusudur. Dolayısıyla bu türden deniz alanlarında konuya dair kara ülkesi veya karasularından farklı kurallar belirlenmelidir. Yürürlükteki kuvvet kullanmaya ilişkin kurallar ek ayrıntılar getirilmeksizin karasularının dışındaki deniz alanlarında vatandaşların kurtarılması için kuvvet kullanımlarında uygulanamaz. Kuvvet kullanmaya ilişkin yürürlükteki kuralların başka bir devletin ülkesel egemenliğinin ihlali anlamına gelmeyen alanlar (çalışmanın konusu özelinde bu alanlar münhasır ekonomik bölge ve açık deniz) özelinde farklı bir düzenlemeyle adapte edilmesine ihtiyaç vardır(BAŞEREN 2003: 136).

BM Antlaşması madde 2/4’e baktığımızda tüm üyelerin uluslararası ilişkilerinde herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne karşıherhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvete başvuramayacakları ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında herhangi bir devletin egemenlik alanı olmayan alanlarda bu hüküm bir boşluk içermektedir zira bu türden alanlarda bir devletin toprak bütünlüğü veya egemenliği mevzubahis değildir.

Pek tabii ki burada BM Antlaşması madde 2/4’ün devamında yer alan “.....gerek BM’nin amaçlarıyla bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar.” ifadesinin hiçbir devletin ülkesel egemenliği altında olmayan alanlarda vatandaşların kurtarılmasına yönelik kuvvet kullanımlarında uygulanabileceği düşünülebilir. BM’nin amaçları BM Antlaşması madde 1’de düzenlenmiştir ve konuyla ilgili bölümü 1. fıkradır: “Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almak ve barışın bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek...”. Bu fıkraya baktığımızda hiçbir devletin egemenliği altında olmayan alanlarda vatandaşların kurtarılması için kuvvet kullanımı barışın bozulmasına neden olacak bir eylem midir, bir saldırı niteliğini taşır mı türünden sorular akla gelmektedir. Dolayısıyla bu muğlak ifadelerin soruna dair net bir çözüm getiremediğini görmekteyiz.

II. DENİZ HAYDUTLUĞU

A. Genel Olarak Deniz Haydutluğu

Uygulanan uluslararası deniz hukuku açısından deniz haydutluğu uluslararası suç niteliğini haizdir. 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 14 ve 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi(BMDHS) madde 100 deniz haydutluğunu insanlığa karşı suç olarak vasıflandırmış ve söz konusu bu suçun önlenmesi veya bastırılması noktasında devletlerin işbirliğine gideceğini salık vermiştir(Kuran 2014:292). Deniz haydutluğuna ilişkin hükümler zikredilen sözleşmelere taraf olmayan devletler bakımından da bağlayıcılık arz etmektedir zira bu hükümler teamül kuralı teşkil etmektedir(Kuran 2014:292).

Deniz haydutluğunun tanımına ilişkin hükümler 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 15 ve 1982 tarihli BMDHS madde 101¹'dir. Bu hükümlerden çıkan sonuca göre bir fiilin deniz haydutluğu olarak nitelendirilebilmesi için şu şartları taşıması gerekir(Kuran 2014:292-293):

1)Özel bir geminin veya özel bir uçağın mürettebatı veya yolcuları tarafından özel amaçlarla işlenen herhangi bir gayri hukuki şiddet veya herhangi bir yağmacılık hareketi ise fiil deniz haydutluğu sayılır. Şayet aynı gemiye, uçağa veya bu gemi, uçaktaki bulunan kişilere ve mala karşı işlenen fiiller deniz haydutluğu olarak değil *gemide veya uçakta ayaklanma(isyan)* olarak nitelendirilir.

2)Açık denizde ya da herhangi bir devletin yargı yetkisi dışında kalan bir alanda işlenmelidir. Zira ulusal yetkiye tabi deniz alanında bu türden fiillerin işlenmesi durumunda kıyı devleti kendi ulusal hukukunun öngördüğü tüm tedbirleri alma yetkisini haizdir. Burada herhangi bir devletin yargılama yetkisi dışında kalan alanlardan kasıt ise Antarktika ve Kuzey Buz Denizi gibi alanlardır(ROZZITTI 1985: 138).

3)Şahsi çıkar sağlanma amacının güdülmesi gerekir. Şayet fiil, siyasi saiklerle işlenmişse bu durumda deniz haydutluğunun kapsamına girmez.

4)Bu fiiller özel bir gemi ya da uçak tarafından işlenmelidir. Şayet bir savaş ya da devlet gemisi-uçağı bu fiilleri işlemişse bu fiiller bizzat o devlet tarafından işlenmiş sayılır. Burada istisnai bir durum olarak, mürettebatı isyan eden ve kontrolü, isyan eden mürettebatının eline geçmiş savaş gemisi, devlet gemisi veya uçaklarından bahsetmek gerekir. Bu türden gemi veya uçaklar her ne kadar mürettebatının isyanı öncesi devlet gemisi veya uçağı niteliğini taşısa da isyan sonrasında özel gemi veya uçak gibi muamele görür ve deniz haydutluğu suçunu işleyebilirler.

Yukarıda zikredilen fiiller mevzubahis olduğu zaman, her devlet; ilgili gemi veya uçak konusunda gerekli tedbirleri almaya ve yargı yetkisini kullanmaya mezundur. 1982 BMDHS madde 105(1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 19)'ten bu sonuç çıkmaktadır. Burada her devletin alabileceği gerekli tedbirlerden kasıt ise deniz haydutluğu fiilinde kullanılan gemilere, uçaklara ve gasp edilen mallara el koyma, failerin tutuklanması ve hatta haklarında verilecek ceza hükmünün belirlenmesidir(Kuran 2014:293). Yine bu tedbirler, 1982 BMDHS

¹ 1982 BMDHS madde 101 şu şekildedir:
“Deniz haydutluğu aşağıdaki hareketlerin herhangi birisinden ibarettir:

- a- Özel bir geminin veya özel bir uçağın mürettebatı veya yolcuları tarafından özel amaçlarla işlenen ve:
 - i- açık denizde, başka bir gemi veya uçağa karşı veya böyle bir gemi veya uçakta bulunan kişilere karşı yöneltilmiş
 - ii-herhangi bir devletin yargı yetkisi dışında bulunan, bir gemiye, uçağa, şahıslara veya mala karşı yöneltilmiş,herhangi bir gayri hukuki şiddet ve tutuklama veya herhangi bir yağmacılık hareketi.
- b- Bir gemi veya uçağı onu haydut bir gemi veya uçak yapan olayları bilerek onun işletilmesine ihtiyari herhangi bir şekilde katılma hareketi;
- c- a ve b bentlerinde tarifli yapılan bir hareketi teşvik eden veya kasten kolaylaştıran herhangi bir hareket.”

madde 105'te açık bir şekilde ifade edilmiştir. Pek tabii ki; bu tedbirlere haksız yere başvuran devlet, sebep olduğu zararları tazmin etmekle yükümlü olacaktır².

B. Deniz Haydutluğu ve Ülke Dışındaki Vatandaşların Korunması

Deniz haydutluğuna ilişkin hükümler; salt bu suçun önlenmesini değil, aynı zamanda deniz haydutluğu sonucu hayatları tehlikeye girmiş olan ve mensubu oldukları ülkenin sınırları dışında bulunan vatandaşların korunmasını da kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda gemiye veya uçağa binen vatandaşlar deniz haydutlarının elindeyse bu durumda 1982 BMDHS madde 105(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 19)'ten hareketle devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumaya ilişkin tartışmalı doktrine başvurmaksızın müdahalede bulunmak mümkün olacaktır(RONZITTI 1985:137). Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, 1982 tarihli BMDHS madde 105³'teki tedbirlere başvurmak suretiyle ülke dışındaki vatandaşların korunması 106. maddede belirtilen sınırlar dahilinde yapılacak aksi takdirde el koymayı gerçekleştiren veya 106. maddede belirtilen diğer tedbirlere başvuran devletin hukuki sorumluluğu doğacaktır.

Bir şiddet veya yağma fiilinin deniz haydutluğu suçuna vücut verebilmesi için zorunlu şartlardan biri de fiilin vuku bulduğu yere ilişkindir. Bu türden şiddet ve yağma içeren fiiller ya açık denizde ya da herhangi bir devletin yargı yetkisi dışında kalan alanlarda işlenmelidir ki söz konusu suç oluşabilsin. Deniz haydutluğuna ilişkin bu şart tahlil edildiğinde görülen şey, “bir devletin egemenliği” ile “bir başka devletin vatandaşlarının hayatı çatışması” bu durumda mevcut değildir. Dolayısıyla deniz haydutluğundan ötürü vatandaşlarının hayatı riske girmiş olan devletlerin bu fiile müdahalesinde herhangi bir ihtilafı tarafın olmadığı izlenimi hakimdir. Şayet 105.maddede sayılan önlemlerin alınması suretiyle vatandaşları korumak veya kurtarmak mümkün oluyorsa elbette zikredilen bu izlenim haklı olacaktır. Ancak bu önlemler yeterli gelmez ve vatandaşların kurtarılması için silahlı kuvvet kullanmak gerekirse bu durumda da müdahale hukuka uygunluk arz edecek midir? Asıl soru budur. Bu durumda kuvvet kullanımına ilişkin genel uluslararası hukuk kuralları ve devletlerin vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanımının meşru olup olmadığına ilişkin tartışmalı doktrin ve uygulamalar gündeme gelecektir. Bilindiği üzere, BM Antlaşması madde 2/4 devletlerarası ilişkilerde kuvvete başvurmayı yasaklamış ancak bu genel yasağın bir istisnası olarak BM Antlaşması madde 51'de meşru müdafaa hükme bağlanmıştır. Bu bağlamda, 1982 BMDHS madde 105'teki tedbirler yeterli gelmeyip vatandaşların kurtarılması için kuvvet kullanımına gidilirse bu kuvvet kullanımını meşru müdafaa kapsamındaysa yasal olacaktır.

² 1982 BMDHS madde 106, 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 20.

³ 1982 tarihli BMDHS madde 105(1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi madde 19) şu şekildedir:

“ Açık denizde veya herhangi bir devletin yargı yetkisi dışındaki herhangi bir yerde, her devlet, bir haydut gemiye veya uçağa veya haydutlukla alınan ve haydutların kontrolü altında olan bir gemiye veya uçağa el koyabilir ve gemideki kişileri tutuklayabilir ve mallara el koyabilir. El koymayı gerçekleştiren devletin mahkemeleri verilecek cezaları kararlaştırabilir ve iyi niyetle hareket eden üçüncü şahısların hakları saklı kalmak üzere, gemi uçak veya mallar hakkında alınacak tedbiri de kararlaştırabilir.”

III. KÖLE TİCARETİ

A. Genel Olarak Köle Ticareti

Köle ticareti, 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi ve 1982 tarihli BMDHS öncesinde de bazı uluslararası antlaşmalarla yasaklanmıştı⁴. Sonrasında 1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 13 ve 1982 tarihli BMDHS madde 99⁵'da aynı şekilde hükme bağlanmıştır. Köle ticareti yaptığından şüphelenilen bir gemi veya uçakla ilgili alınabilecek tedbirlerle ilgili hüküm ise 1982 tarihli BMDHS madde 110/1/(1)(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 22/1/(b)'dir. Bu hüküm "ziyaret hakkı" başlığını taşımakta olup geminin köle ticaretine girdiğinden şüphe etmek için makul sebeplere sahipse bir savaş gemisi bu durumda gemiye yanaşabilecektir.

Açık denizde köle ticaretinden şüphelenildiği zaman kullanılacak olan ziyaret hakkının taşınması gereken belli başlı özellikler şunlardır(KURAN 2014:290-291):

1)Bu ziyaret hakkını kullanacak geminin/uçağın ya bir savaş gemisi/uçağı ya da devlet hizmetinde oldukları açıkça işaretlenmiş ve teşhis edilebilen ve usulüne uygun şekilde yetkilendirilmiş diğer herhangi bir gemi/uçak olması gerekir.

2)Ziyaret edilecek gemi ise ticaret gemisi niteliğinde olmalıdır. Söz konusu bu ticaret gemisi şahıslara ait bir ticaret gemisi olabileceği gibi mülkiyeti devlete ait ticari amaçlarla kullanılan bir gemi de olabilir.

3)Ziyaret hakkının kapsamında 1982 tarihli BMDHS madde 110/2(1958 tarihli Açık Deniz Sözleşmesi madde 22/2) kapsamında kullanılacak yetkiler ise şunlardır: Ziyaret edilen ticaret gemisi üzerinde arama, yanaşma ve durdurma yetkileri ve eğer söz konusu ticaret gemisi ile aynı bayrağı taşıyorsa bayrağını çekme hakkını tetkik etme yetkisi. Burada şunu belirtmek gerekir ki gemi ve gemideki şahıslar üzerinde zapt, tutuklama ve cezalandırma yetkileri ziyaret hakkının kapsamında olmayıp münhasıran bayrak devletine aittir(KURAN 2014:291)

4)Ziyaret yetkisinin kullanılabilmesi için makul şüphe uyandıran olayların varlığı gerekmektedir. Söz konusu bu şüphe yersiz çıkarsa ve ziyaret edilen gemi bu şüpheleri haklı kılacak şekilde bir davranışta bulunmamışsa bu durumda gemiye verilmiş olan kayıp ve zararlar tazmin edilecektir⁶.

B. Köle Ticareti ve Ülke Dışındaki Vatandaşların Korunması

Köle ticaretinin yasaklanmasına ilişkin getirilen yukarıdaki düzenlemelerle birlikte bir devletin vatandaşları köle tacirlerinin elindeyse bu vatandaşlarını korumak isteyen devletin müdahalesindeki hukuki dayanak daha belirli hale gelmiş olmaktadır. Bu cümleyi biraz daha açmamız gerekirse; devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanımı konusu uluslararası hukukta halen sınırları belli olmayan ve ihtilafli bir meseledir. Köle

⁴ 25.09.1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi, 23.10.1956 tarihli Protokol ve 07.09.1956 tarihli tamamlayıcı sözleşme.

⁵ 1982 BMDHS madde 99 şu şekildedir:
"Her devlet, bayrağını taşımaya mezun gemilerde köle taşınmasını önlemek ve cezalandırmak ve bayrağının o amaçla gayri hukuki olarak kullanılmasını engellemek için etkin tedbirler alacaktır. Bayrağı ne olursa olsun, herhangi bir gemiye sığınmış olan herhangi bir köle, ipso facto, serbest olacaktır."

⁶ 1982 tarihli BMDHS madde 110/3(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 22/3)

ticaretine ilişkin ne 1982 tarihli BMDHS madde 99(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 13) ne de yine aynı sözleşmenin 110. maddesi(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 22) devletlere kuvvete başvurma yetkisi tanımamaktadır. Dolayısıyla köle tacirlerinin elindeki vatandaşlarını korumak isteyen bir devletin bu hükümlerden yola çıkarak kuvvete başvurusunun yasal olduğunu söylemek doğru olmaz.

Vatandaşları köle tacirlerinin elinde olan devletler bu vatandaşlarını kurtarmak için kuvvet kullanımına gitmeden önce 1982 tarihli BMDHS madde 110 kapsamında ziyaret haklarını kullanabilirler. Fakat deniz haydutluğundan farklı olarak köle ticareti durumunda her devletin sadece ziyaret hakkı vardır bir başka deyişle bayrak devleti kuralının istisnası ziyaret hakkıyla sınırlıdır(KURAN 2016: 294). Bayrak devleti dışında hiçbir devlete köle tacirlerini yargılama ve cezalandırma yetkisi verilmemiştir. Vatandaşlarını korumak/kurtarmak amaçlı ziyaret hakkını kullanan devletler o esnada kuvvet kullanmak durumunda kalırsa uygulanan uluslararası hukuk açısından kullanılan kuvvetin yasal olabilmesi BM Antlaşması madde 51'deki meşru müdafaa kapsamına girip girmediğine bağlıdır.

IV. BALIKÇI GEMİLERİ

A. Genel Olarak Balıkçılık Hakkı

Açık denizde balıkçılık hakkı, 1982 tarihli BMDHS madde 116-120 arasında düzenlenmiş olup 1958 tarihli Cenevre sözleşmelerinde de bu konuyu spesifik şekilde "Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Hakkında Sözleşme" ele almıştır. 1982 tarihli BMDHS madde 116'da her devletin vatandaşlarının açık denizde balık avlama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir ve bu hakkın sınırları 1982 tarihli BMDHS madde 63/2, madde 64-67 ve madde 117-120 tarafından çizilmiştir. Burada 63/2 ve 64-67. maddeler münhasır ekonomik bölge(MEB) ile ilgili hükümlerdir. Bilindiği üzere, münhasır ekonomik bölge de aslında açık denize dahildir sadece devletler münhasır ekonomik bölge ilan ettiklerinde bu bölgede artık balıkçılık hakkının da dahil olduğu ekonomik haklar bakımından spesifik bir hukuki rejim oluşmaktadır.

B. Balıkçı Gemilerine Karşı Kuvvet Kullanımı ve Ülke Dışındaki Vatandaşların Korunması

Deniz hukukunda vatandaşların korunmasına ilişkin örneklerin bulunduğu diğer bir mesele de balıkçı gemileriyle ilgilidir. Bu konuda kıyı devletinin iddiaları genel olarak balıkçı gemisinin kendi karasularında ya da balıkçılık bölgesinde avlandığına ve ateşin bu yüzden açıldığına yöneliktir. Kıyı devletleri ateş açmaya iki amaçla başvurmaktadır: Birincisi ve daha az sıklıkla başvuru amaç, kıyı devletinin bu gemiye elkoymayı tercih etmeyip illegal olduğunu düşündüğü bu balık avlama faaliyetinden ateş açmak suretiyle caydırmak ikinci ve genel olarak güdülen amaç ise mütecaviz olduğu iddia edilen balıkçı gemilerinin yakalanmadan kaçmalarını önlemek için bu ateş açmanın elzem olduğu düşüncesidir(ROZZITTI 1985: 144).

Bu türden denizcilik politikaları şu soruları gündeme getirmektedir: Devletler mütecaviz olarak addettikleri balıkçı gemilerine karşı kuvvet kullanma hakkına sahip midir? Kıyı devleti balıkçı gemilerine ateş açtığında bayrak devleti bunun karşısında kuvvet kullanma tehdidi veya kuvvet kullanma içeren uygun tedbirleri alma hakkını haiz midir özellikle mürettebatın güvenliğine yönelik bir tehlike söz konusu ise? Bu türden soruları cevaplayabilmek için balık

avlama faaliyetinin hangi deniz alanında gerçekleştirildiğini saptamak gerekir. Bu bağlamda balıkçılık faaliyetinin yapıldığı üç deniz alanı incelenecektir: Karasuları, münhasır ekonomik bölge ve açık deniz(RONZITTI 1985:144).

1. Balıkçılık Faaliyetinin Karasularında Yapılması Durumu

Devletlerin aralarında bir antlaşma olmadığı sürece bir başka devletin karasularında balık avlaması yasaktır. Bu yasağı 1958 tarihli Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi madde 14/5 ve 1982 tarihli BMDHS madde 19/2/i'den anlamak mümkündür. Her iki hüküm de “zararsız geçiş” başlığı altındaki düzenlemeler olup balık avlama faaliyetinin zararsız geçiş sayılmayacağını hükme bağlamıştır(MCDOUGAL ve BURKE 1962:183-184 ve 193-196). Dolayısıyla geçişi, zararsız olmaktan çıkaran bir faaliyetin kendisinin serbest olması düşünülemez.

Karasuları bir devletin egemenliği bakımından kara ülkesi ile eşdeğer görüldüğünden bu türden illegal balık avlama faaliyetlerine karşı kıyı devleti, askeri önlemler de dahil olmak üzere gerekli tüm önlemleri almaya yetkili kılınmıştır. Bunun yanı sıra, kıyı devleti karasularında balık avlayan bu müteceviz gemiyi açık deniz üzerinde takip hakkına(sıcak takip hakkı, kesintisiz takip hakkı) da sahiptir. Karasularında balık avlama gibi illegal faaliyette bulunan gemiler üzerinde kıyı devletinin bu denli yetkileri kullanabilmesi noktasında hem devlet uygulamaları hem de doktrin fikir birliği içerisindedir(MCDOUGAL ve BURKE 1962: 453; O'CONNELL 1970: 71; FENRICK 1980:124). Buradaki tek tartışmalı nokta kıyı devletinin kullanacağı kuvvetin miktarıdır. Kıyı devletinin karasularındaki illegal faaliyetlere karşı kullanacağı kuvvetin meşru olabilmesi için sınırlarının sıkı bir şekilde belirlenmesi şarttır(RONZITTI 1985: 145).

Karasularında illegal şekilde avlanan balıkçı gemilerine karşı kullanılacak kuvvetin sınırına ilişkin somut örnek 1958 yılında Meksika ve Guatemala arasında yaşanan çatışmadır. 1958'de neredeyse savaşa varacak olan çatışmanın öncesinde Guatemala'da kaos hakimdi. Başkan Miguel Ydígoras Fuentes yönetimindeki ülkede yolsuzluk iddiaları ve aşırı milliyetçi söylemler karışıklığı ve gerginliği tetikleyen ana sebeplerdi. Ekonomik sorunların meydana getirdiği bu gergin ortamdan kurtulmak için yurtdışından gelen gerçek veya hayali saldırıların olduğu propagandası hükümet tarafından yapıldığı sırada bu bağlamda değerlendirilebilecek en iyi fırsat Meksikalı balıkçıların Guatemala'nın Büyük Okyanus'taki karasularında avlandıklarının Guatemalalı balıkçıları tarafından haber verilmesi olmuştu. Bu ihbarın üzerine Guatemala hava kuvvetlerine(FAG: Fuerza Aérea Guatemalteca) ait keşif uçakları 28 Aralık 1958'de Meksikalı balıkçıların avlandığı iddia edilen bölgede gözlemde bulundu ve Guatemalalı balıkçıların iddialarını doğruladı(DUBNER 1980:146).

Bu doğrulamanın ardından FAG'ın komutanı Albay Luis Urrutia de León Meksikalı balıkçıların söz konusu Guatemala karasularındaki egemenliğine karşı müteceviz nitelikteki davranışını durdurmak için başkan Ydígoras tarafından görevlendirildi. Albay Urrutia ve ekibi, Guatemala karasularındaki Meksika gemilerini bulmak ve imha etmek için bir operasyon planladı. Bu ekip tarafından 24 saatten daha kısa bir süre içinde, Başkan Ydígoras'ın onaylaması için *Operasyon Drake* adlı bir plan yapıldı. 30 Aralık 1958'de Başkan Ydígoras onay verince Meksika bandıralı gemilerin hala orda olup olmadığını kontrol için ekip yola çıktı ve bölgede bulunan gemileri havadan bombaladı. Bu bombalamanın sonucunda beş gemiden ikisi battı, üç balıkçı öldü ve 14'ü yaralandı. Hayatta kalan balıkçıları her ne kadar kaçırmaya çalışsalar da

Guatemala donanmasına ait devriye botu tarafından yakalandılar. Nihayetinde, yakalanan Meksikalı balıkçılar Guatemala egemenliğini ihlal etmekle suçlanarak Guatemala'nın Puerto San José şehrine götürüldüler. Guatemala, 1928 Havana Kongresi bağlamında imzalanan Amerikalılararası Denizcilik Tarafsızlık Antlaşması'na dayanarak Meksikalı balıkçıları yargıladı ve suçlu buldular. Bunun üzerine; Meksika, balıkçıların Meksika sularında avlandığını iddia ederek Guatemala hükümetinden bu kişilerin serbest bırakılmasını talep etti ancak Meksika'nın bu çağrısı cevap bulmayınca iki ülke arasındaki ilişkiler donduruldu. 1 Eylül 1959'da Meksika başkanı Lopez olayı tekrar Congress of Union'da gündeme getirdi ve iki ülke arasındaki bozuk bağın tamiri noktasındaki arzusunu açıkladı ve bu sefer bu uzlaşma çağrısı Guatemala tarafından da cevap buldu. 15 Eylül 1959'da Dolores Haykırışı⁷(Cry of Dolores, Grito de Dolores)'nın 149.yıldönüm kutlamaları sırasında Adolfo López Mateos konuşma yaparken iki tarafın uzlaşmasıyla Guatemala ve Meksika ilişkilerinin yeniden kurulduğunu duyurdu. Daha sonrasında da Guatemala yaralı ve ölü Meksikalı balıkçıların ailelerinin zararını tazmin etti ve olay için resmi olarak özür diledi böylece iki devlet arasındaki uyuşmazlık çözüme bağlandı.

Dışarıdaki vatandaşların korunması özelinde devletler arasında özel bir antlaşma sözü konusu değilse başka bir devletin karasularında balık avlanması noktasında ise iki soru karşımıza çıkmaktadır(RONZITTI 1985:145):

1)Bayrak devleti başka devletin karasularında avlanmak suretiyle ihlalde bulunan gemiye kendi vatandaşlarını korumak amacıyla müdahale hakkına sahip midir?

2)Kıyı devletinin kurallarını balık avlamak suretiyle ihlal eden ve bundan ötürü kıyı devletine ait gemi tarafından açık denizde takip edilen balıkçı gemisindeki vatandaşlarını korumak için bayrak devletinin hangi hareketlerine izin verilebilir?

İlk soruya verilen cevap hayırdır. Kıyı devleti tarafından mütecaviz gemiye karşı alınan tedbirler aşırı ve orantısız olsa bile ilk sorunun cevabı yine de hayır olacaktır. Kıyı devletinin mütecaviz gemiye karşı alacağı önlemler muhteviyatında uluslararası hukuka aykırı nitelik taşısa bile vatandaşlarını korumak/kurtarmak isteyen bayrak devleti silahlı kuvvete başvuramaz. Eğer bu şekilde bir silahlı kuvvete başvurursa bu fiil BM Antlaşması madde 2/4'te düzenlenen genel kuvvet kullanma yasağını ihlal eder. Bu hükümde devletlerin birbirlerinin toprak bütünlüğüne karşı kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanmaya başvuramayacakları belirtilmiştir. Karasuları da bir devletin kara ülkesiyle eş değer konumdadır dolayısıyla bir devletin karasularında silahlı kuvvet kullanımına gitmek BM madde 2/4'ü ihlal eder(RONZITTI 1985: 145). Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanmasını meşru gören ve bunun hukuki dayanağını *tehlike durumu*⁸ olarak gören yazarlar, işbu tehlike haline

⁷ Dolores Haykırışı (Cry of Dolores, Grito de Dolores) bugünkü ismiyle Meksika sınırlarında bulunan Dolores Hidalgo'daki tarihi bir olaydır. 16 Eylül 1810 sabahının erken saatlerinde Katolik rahip Miguel Hidalgo y Costilla kilisesinin çanını çaldı ve bu durum Meksika Bağımsızlık Savaşı'nı tetikledi. Her sene Meksika Bağımsızlık Günü'nün arifesinde Meksika başkanı Mexico City'deki Milli Saray'ın balkonundan 1810'da çalınan çanı çalmaktadır(Cry of Dolores, <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvR3JpdG9fZGVfRG9sb3Jlcw> ,Erişim Tarihi: 14.02.2019).

⁸ Tehlike durumunun devletlerin sorumluluğunu kaldıracağına ilişkin *Uluslararası Hukuka Aykırı Eylemlerden Dolayı Devletlerin Sorumluluğuna İlişkin Taslak Maddeler*'de 24. maddede

ülkeleri dışında bulunan vatandaşların kendilerinin sebebiyet vermemeleri gerektiğini belirtmişlerdir ve bir başka devletin karasularında avlanmak suretiyle bayrak devletin balıkçıları(vatandaşları) bu tehlike haline kendileri neden olmuştur(RONZITTI 1985:145).

İkinci sorudaki durum ise kıyı devletinin karasularındaki egemenlik haklarını ihlal eden gemi bu ihlalden sonra açık denize ulaşmayı başarmış ancak kıyı devletine ait savaş gemisi tarafından sıcak takip hakkı(kesintisiz takip hakkı) kapsamında takip edilmiştir. Bu durumda müteceviz gemiyle aynı bayrağı taşıyan ve takibin yapıldığı bölgede devriye gezen savaş gemisi, müteceviz geminin yakalanmasını önleyebilir mi? Poulantzas'a göre burada devriye gezen geminin ve egemenlik hakları ihlal edilen kıyı devletine ait geminin tabiiyetinde oldukları devletlere ait iki münhasır yargılama yetkisinin çatışması söz konusudur. kıyı devletine ait bu ikinci türden münhasır yargılama yetkisi, kendi karasularının ihlal etmesine binaen doğar ve açık denizde de sıcak ve kesintisiz bir takibin sonucunda devam eder(POLUANTZAS 2002:188). Poluantzas burada çatışan iki münhasır yargılama yetkisi konusunda kıyı devletine ait münhasır yargılama hakkının üstün gelmesi gerektiği görüşündedir. Ona göre dünya topluluğunun çıkarları suçlunun tutuklanmasını ve cezalandırılmasını gerektirir ve takip eden geminin kendi ülkesinin hukukuna başvurma hakkı takip edilen gemiyle aynı bayrağı taşıyan savaş gemisinin kendi ülkesinin hukukuna başvurma hakkından daha önce ve daha spesifiktir(POLUANTZAS 2002:188). Ancak Poluantzas'ın konuya ilişkin devlet uygulamalarından⁹ aktardığı üzere, takip edilen gemi ile aynı uyruktaki savaş gemileri bazen takip edilen geminin tutuklanmasını veya yakalanmasını kuvvet kullanmada tereddüt etmeyerek önlemiştir. Kıyı devletine ait takip gemisine karşı kuvvet kullanmanın yasal olduğunu kanıtlamak oldukça zordur. Bununla birlikte, bir durumda bayrak devletin müdahalede bulunma ve silahlı güç kullanmak suretiyle kuvvete başvurma hakkının olduğu kabul edilmek zorunda kalınmıştır: Takip gemisi ateş açmış ve takip edilen geminin mürettebatının hayatını tehlikeye atmışsa. Bu görüşü destekler nitelikteki dava, *The Red Crusader*'dir.

İngiliz balıkçı gemisi Red Crusader, 29 Mayıs 1961'de Danimarka'ya ait savaş gemisi tarafından Faroe Adaları¹⁰,nın açıklarından kesintisiz takip başladıktan sonra açık denizde tutuklandı¹¹. Danimarka'nın bu konudaki iddiası İngiliz gemisi Red Crusader'in Danimarka

düzenlenmiştir. Maddenin başlığı *tehlike(distress)*'dir(KAYA 2017:414). Maddenin metni şu şekildedir:

“1. Devletin bir uluslararası yükümlülüğüne aykırı bir fiilin hukuka aykırılığı, bu fiili işleyen tehlike halinde kendisinin ya da korumakla yükümlü olduğu kimselerin hayatlarını kurtarmak için uygun başka bir olanağı olmaması halinde ortadan kalkar.

2. Aşağıdaki durumlarda birinci fıkra uygulanmaz:

a) Eğer tehlike hali tek başına ya da başka unsurların etkisi sonucu, bunu ileri süren devletin davranışından ileri gelmişse ya da

b) Eğer söz konusu fiil eşdeğer ya da daha ağır bir tehlikeye yol açıyorsa.”

⁹ Red Crusader davasına benzer davalar şunlardır: 2 Eylül 1958 tarihinde Birleşik Krallık gemisi Eastbourne'in Northern Foam gemisine İzlanda savaş gemileri tarafından yakalanmasını önlemesi, 12-13 Kasım 1958'de Birleşik Krallık fırkateyni Russel'in Birleşik Krallık balıkçı gemisi Hackness'in İzlanda donanması tarafından yakalanmasını önlemesi(RONZITTI 1985: 207, dpn. 42).

¹⁰ Faroe Adaları, Danimarka'ya bağlı bir özerk yönetimdir. 1948 yılında kurulmuş bu yönetim Danimarka'ya bağlı olmasına karşın AB'ye üye değildir. Resmi dili Danca ve Faroese, başkenti ise Tórshavn'dır. Keçileriyle meşhur olduğu için Keçi Ülkesi olarak da anılır.

¹¹ Red Crusader Davası'nın ayrıntıları için bkz. http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXIX/521-539.pdf.

karasularında illegal şekilde avlandığına yönelikti. İki savaş gemisi Red Crusader'e girip kaptanının tutuklanmasını emretti. İki Danimarkalı asker Red Crusader'e girip geminin kaptanına Danimarka savaş gemisi *Niels Ebbesen*'in takip edilmesi emrini verdi. Niels Ebbesen Red Crusader'e Danimarka limanına götürülüne kadar eskortluk ederken İngiltere'de bulunan Aberdeen limanına doğru ilerlerken Red Crusader kaçmaya teşebbüs etti. Bunun üzerine Danimarkalılar ateş açtı. Danimarka savaş gemisi Niels Ebbesen Red Crusader'i durdurmaya çalıştığı sırada İngiliz savaş gemisi *Troubridge* ortaya çıktı ve Red Crusader'in Danimarkalı otoriteler tarafından yakalanmasını engelledi. Bu olay sonrasında her iki hükümetçe belirlenmiş olan soruşturma komisyonu, Danimarka savaş gemisi Niels Ebbesen'in meşru silahlı kuvvet kullanma sınırını aştığını çünkü herhangi bir ikaz olmaksızın aralıksız olarak ateş açtığını ve ispatlanmış bir zaruret hali olmaksızın Red Crusader gemisindeki insanların hayatını tehlikeye attığını belirtmiştir. Bu tespitlerde bulunan soruşturma komisyonu Birleşik Krallık'a hiçbir haksız fiil isnadında bulunmadı ve haksız fiil isnadının yapılmamasının gerekçesi olarak Birleşik Krallık savaş gemisi *Troubridge*'in, balıkçı gemisi Red Crusader'in Danimarkalılar tarafından yakalanmasını önlemesi olarak görmüştür. Komisyon buna ek olarak Birleşik Krallık donanmasına bağlı askerlerin Niels Ebbesen ve Red Crusader arasında şiddete başvurulmaması için her türlü çabayı sarf ettiğini ve Birleşik Krallık donanmasının bu türden bir davranış biçimi benimsemesine haksızlık isnadının yapılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir.

2. Balıkçılık Faaliyetinin Münhasır Ekonomik Bölgede Yapılması Durumu

Balıkçılık faaliyetinin karasularında yapılması durumunda ulaştığımız sonuçlara münhasır ekonomik bölge için *mutatis mutandis*(gerekli değişiklikler yapılmak suretiyle) ulaşmak mümkündür. Bazı yazarlar, kıyı devletinin silahlı güce başvurmak suretiyle hukuki düzenlemelerini uygulayabileceği konusundaki şüphelerini dile getirmesine rağmen devlet uygulamalarına baktığımızda bu türden bir hakkın kıyı devletine tanındığı görülmektedir(RONZITTI 1985:146). Bu doğrultuda, kıyı devleti kendi münhasır ekonomik bölgesinde illegal şekilde avlayan yabancı gemileri tutuklayabilir, bunlara el koyabilir gerekiyorsa bunlara karşı kuvvet kullanabilir(STANFORD 1979: 81). Her ne kadar kuvvet kullanma hakkının münhasır ekonomik bölgede var olduğu söylene de bu kuvvetin sınırları şartlar tarafından belirlenir(O'Connell 1979: 65). Eğer kıyı devleti kuvvet kullanmada aşırılığa kaçarsa bu durumda uluslararası hukuka aykırı nitelikte bir fiil işlenmiş olur. Başka bir devletin münhasır ekonomik bölgesinde illegal şekilde balık avlanan geminin bayrak devletine gelince, bu devlet kıyı devletinin illegal balık avlama faaliyetine karşı kullandığı kuvvete tepki olarak kuvvet kullanmak suretiyle cevap veremez. Şunu da belirtmek gerekir ki teknik olarak bakıldığında zaman münhasır ekonomik bölge açık denizin kapsamındadır ve kıyı devletine birtakım ekonomik haklar sağlar dolayısıyla münhasır ekonomik bölge sınırları dahilinde silahlı kuvvet kullanımına gidilmesi ülkesel egemenliğin ihlali anlamına gelmez çünkü münhasır ekonomik bölge karasularından farklı olarak devletin kara ülkesiyle aynı manaya gelmemektedir(RONZITTI 1985:147).

Kuvvet kullanma dışında münhasır ekonomik bölgede illegal şekilde avlanana karşı alınabilecek önlemlerden bir diğeri de kesintisiz takip hakkının kullanılmasıdır. 1982 tarihli BMDHS(Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi) madde 111/2¹²'de bu hak açık bir

¹² 1982 BMDHS madde 111/2 şu şekildedir:

“Kesintisiz takip hakkı; kıyı devletinin bu sözleşmeye uygun şekilde ilan edilen münhasır ekonomik bölgesine ve kıta sahanlığı tesislerinin etrafındaki güvenlik bölgeleri dahil olmak üzere, kıta

şekilde tanınmıştır. Dolayısıyla, kıyı devletine ait münhasır ekonomik bölgede devriye gezen gemiler açık denize doğru illegal şekilde avlanan gemiyi takip etme hakkına sahiptir. Bu durumda, karasularından açık denize doğru kesintisiz takip hakkına ilişkin kuralların uygulanması mümkündür: eğer kıyı devleti illegal şekilde balık avlanan gemiye karşı aldığı önlemlerde aşırıya kaçır ve bu gemideki mürettebatın hayatını tehlikeye atarsa bu gemiyle aynı bayrağı taşıyan savaş gemisinin müdahale etme ve kuvvet kullanma hakkı doğacaktır(RONZITTI 1985:147).

İllegal şekilde avlanan gemiler üzerinde kıyı devletinin arama yapma ve tutuklama hakkının olması münhasır ekonomik bölgenin meşru şekilde kurulmuş olmasına bağlıdır. Eğer hukuka uygun bir şekilde münhasır ekonomik bölge ilanına gidilmemişse kıyı devleti, yabancı bayraklı bir gemiyi tutuklayarak uluslararası nitelikte hukuka aykırı bir fiil işlemiş olacaktır zira geminin tutuklandığı sözde münhasır ekonomik bölge açık denizin bir parçasıdır(RONZITTI 1985:147).

3. Balıkçılık Faaliyetinin Açık Denizde Yapılması Durumu

Balıkçılık, açık denizde tüm devletlere tanınmış olan geleneksel özgürlüklerden birisidir. Devletler, açık denizdeki bu balık avlama serbestiyetlerini muhafaza etmek ya da kendi balıkçıların güvenliğini temin etmek için devriye gemileri sevk etmek gibi çeşitli tedbirler almaktadır. Burada kıyı devletinin devriye gemilerini olayların sıklıkla meydana geldiği bölgeyi gözetim altında tutmak için göndermeye ve kendi balıkçı gemilerinin tutuklanmasını ve bunlara elkonulmasını önlemek için kuvvet kullanmaya yetkili olup olmadığının tespiti zorludur. Balıkçı gemilerinin tutuklanmasını veya bunlara elkonulmasını önlemek için kuvvet kullanımında şu husus önem arz etmektedir: Şayet kendisine karşı kuvvet kullanılacak müteceviz gemi bir başka devletin karasularında ihlalde bulunmuş ve kıyı devleti de buna istinaden kesintisiz takip hakkında bulunarak açık denizde bu gemiyi tutuklamış veya bu gemiye elkoymuşsa bu durum kuvvet kullanımı kapsamına girmez ve meşruluğu noktasında herhangi bir sıkıntı bulunmaz.

Birinci durum, kıyı devletinin devriye gemilerini olayların sıklıkla meydana geldiği bölgeyi gözetim altında tutmak için göndermesiydi. Askeri gemilerin açık denizde olayların sıklıkla vuku bulduğu bölgelere devriye gezmeleri amacıyla sevki hukuki olarak değerlendirilebilir ve kuvvet kullanma tehdidi anlamına da gelmez¹³. Bu durumun kuvvet kullanma tehdidi anlamına gelmediğine ilişkin iki neden vardır: Birinci sebep açık denizde seyrüsefer serbestisinin olmasıdır. İkinci sebep ise deniz kuvvetlerinin yasal hakların uygulanmasını önlemeye yönelik umulan bir teşebbüse karşı bu hakların zorlayıcı bir şekilde tasdikini sağlamakla görevlendirilmeleridir(BRIERLY 1963:426). Bu türden bir davranış yasal olarak düşünölmek zorundadır, bu durumun kanıtı Uluslararası Adalet Divanı'nın Korfu Kanalı Davası¹⁴ndan çıkarılabilir(RONZITTI 1985:148). Divan, Birleşik Krallık'ı Korfu Kanalı'ndan

sahanlığına uygulanabilecek kanunlarının ve düzenlemelerinin, münhasır ekonomik bölge içindeki veya kıta sahanlığı tesislerinin etrafındaki bu güvenlik bölgeleri de dahil olmak üzere, kıta sahanlığı üzerindeki ihlallerine, mutas mutandis, uygulanacaktır.”

¹³ Burada devriye amaçlı gemilerin sevkinin 1982 BMDHS madde 301'de düzenlenmiş olan denizlerin barışçıl şekilde kullanılmasına aykırılık teşkil etmediğine dair bkz. (WOLFRUM 1981: 212)

¹⁴ Korfu Boğazı Davası'nın konusu şu şekildedir: 22 Ekim 1946'da Saumerez ve Volage isimli iki İngiliz savaş gemisi Arnavutluk tarafından döşendiği iddia edilen mayınlar dolayısıyla ağır zarar görmüştür.

zararsız geçiş yaptığı gerekçesiyle sorumlu tutmamış ancak Arnavutluk karasularındaki mayınların Birleşik Krallık tarafından temizlenmesine yönelik fiili Arnavutluk'un ülkesel egemenliğini ihlal eder nitelikte bir davranış olarak addetmiştir. Bu bağlamda Birleşik Krallık'ın Arnavutluk karasularından zararsız geçiş hakkını savunması yasal oluyorsa açık deniz gibi devletlerin ülkesel egemenliğine dahil olmayan bir bölge için gözetim ve denetim amaçlı gemilerin gönderilmesi evveliyetle meşru sayılmalıdır(RONZITTI 1985:148).

İkinci durumda ise eğer kıyı devletinin savaş gemileri bayrak devleti balıkçı gemilerini tutuklamaya ve ateş açmaya teşebbüs etmişse bayrak devleti savaş gemileri hem olayların sıklıkla tekerrür ettiği yere devriye gezmeye hem de uygun ve orantılı şekilde tepki vermeye yetkili olurlar. Buradaki tepki meşru müdafanın bir türüdür ancak ülke dışındaki vatandaşların korunması için müdahale kapsamında değildir. Yazarlar da bu konuda fikir birliği içerisindedir. Meşru müdafayı oldukça sıkı limitlerde tanımlayan Brownlie' ye göre; bayrak devleti, deniz korsanları ya da bir devletin kontrolünde olan/olmayan herhangi bir güç tarafından kendisine yöneltilen herhangi bir saldırıya karşı mevcut bu saldırıyı defetmek amacıyla makul derecede kuvvet kullanabilir(BROWNLIE 1963:305). Taoka'ya göre ise yabancı bir ticaret gemisine karşı yapılan saldırı BM Şartı madde 51 anlamında silahlı saldırı sayılmak zorundadır. Taoka, silahlı bir saldırının sadece yabancı ülke topraklarının silahlı güçle işgal edilmesi yoluyla değil aynı zamanda yabancı gemi ve uçaklara saldırılması yoluyla da vuku bulabileceğine işaret etmiştir. Buna ilaveten, yabancı balıkçı gemilerinin bombalanması ya da ateş açılacağı tehdidiyle bu gemilere elkonulması fiilleri her ne kadar karasularının dışında işlenmiş olsa da yine de silahlı saldırı sayılacaktır(TAOKA 1978:134). Bu bağlamda Birleşmiş Milletler'in 1974 tarihli Saldırının Tanımlanması Kararı üçüncü maddesinin (d) fıkrasında bir devletin silahlı kuvvetleriyle başka bir devletin kara, deniz veya hava kuvvetlerine veya deniz veya hava filolarına saldırması savaş dışındaki saldırı fiilleri arasında sayılmıştır. Bu hükümle birlikte ikinci durum düşünülecek olursa balıkçı gemilerinin bayrak devletine ait olan savaş gemilerinin açık denizde kıyı devletine karşı verdiği tepki BM madde 51'de düzenlenmiş olan meşru müdafaa kapsamında sayılacaktır.

SONUÇ

Çalışmadan çıkan sonuçlar şu şekildedir:

- 1) Deniz haydutluğu fiilinin oluşabilmesi için gerekli şartlardan biri fiilin açık denizde veya herhangi bir devletin yargı yetkisi dışındaki herhangi bir yerde işlenmesidir. Dolayısıyla burada devletlerin vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanımı bahsinde "vatandaşların hayatı" ile "ülkesel egemenlik" çatışması söz konusu değildir. Vatandaşları deniz haydutları tarafından alıkonulmuş ya da deniz haydutlarının fiili sonucu vatandaşlarının hayatı tehlike altında olan devletler vatandaşlarını

Birleşik Krallık, uğramış olduğu zararın tazmini gayesiyle Uluslararası Adalet Divanı'na Arnavutluk aleyhinde dava açmıştır. Divan, bu uyuşmazlıkta uluslararası seyrüsefere hizmet eden Korfu Boğazı'ndan İngiliz savaş gemilerinin uluslararası örf ve adet kuralları çerçevesinde zararsız geçiş hakkına sahip olup olmadığını karara bağlamak zorunda kalmıştır. Nihayetinde; Divan, Kuzey Korfu Boğazı'nın uluslararası araştırmada kullanılan ve barış zamanında kıyı devleti tarafından geçişlerin yasaklanamayacağı bir su yolu statüsüne sahip olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmış ve Arnavutluk'un, Birleşik Krallık Hükümeti'nin, Arnavutluk hükümetinden izin almaksızın Korfu Boğazı'na savaş gemilerini göndermesinin egemenlik hakkını ihlal ettiği yönündeki iddiasını kabul edilemez görmüştür. Bkz. (AKSAR 2017:388-389).

kurtarmak için 1982 tarihli BMDHS madde 105'te ve madde 110'da öngörülen tedbirleri alabilir. Bu tedbirlerin yeterli gelmemesi durumunda alacağı tedbir kuvvet kullanımı içeriyorsa bu kuvvet kullanımının yasal olması için BM madde 51'de düzenlenen meşru müdafaa şartlarını taşıyor olması gerekir.

2) Köle tacirlerinin elindeki vatandaşlarını korumak/kurtarmak isteyen devletler uygulanan uluslararası hukuk açısından 1982 tarihli BMDHS madde 110(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 22)'da düzenlenmiş olan ziyaret hakkını kullanabilirler ve bu esnada kuvvet kullanmak durumunda kalırlarsa söz konusu bu kuvvet kullanımının yasal olabilmesi için BM Antlaşması madde 51'de düzenlenen meşru müdafaa şartlarını taşıması gerekir. Köle ticaretinden şüphelenildiği gerekçesiyle kullanılan ziyaret hakkının bayrak devleti dışındaki devletlere sınırlı bir yetki tanıdığı ve bu yetkinin salt gemiyi durdurma ve gemide arama yapmadan müteşekkil olduğu köle ticareti suçunun faillerini yargılama ve cezalandırma yetkilerini kapsamadığı unutulmamalıdır.

3) Bir başka devletin karasularında avlanan balıkçı gemilerine karşı kıyı devletinin aldığı tedbirler neticesinde vatandaşlarının hayatı tehlike altına giren bayrak devleti vatandaşlarını korumak/kurtarmak için kuvvet kullanabilmesi sorusu iki duruma özgülenerek cevaplanmıştır. Birinci durum, bayrak devletinin başka devletin karasularında illegal şekilde avlanan balıkçı gemisindeki vatandaşlarını korumak maksadıyla yine kıyı devletinin karasularında kuvvet kullanmaya yetkisinin olup olmadığı ile ilgilidir. Bu durumda bayrak devletinin kuvvet kullanma yetkisi bulunmamaktadır zira BM madde 2/4 bir devletin toprak bütünlüğüne karşı kuvvet kullanma tehdidinde ya da kuvvet kullanmaya başvurulamayacağını emreder. Bir devletin karasuları tıpkı kara ülkesi gibi bir devletin ülkesel egemenliğine dahildir dolayısıyla bir devletin bir başka devletin karasularında kuvvet kullanması toprak bütünlüğünü ihlal eder. Devletlerin ülke dışındaki vatandaşlarını korumak/kurtarmak için kuvvet kullanımını meşru gören ve hukuki dayanağını *tehlike hali* olarak belirten görüşler, bu tehlike haline vatandaşların kendisinin sebep olmaması koşuluyla meşruiyetin söz konusu olabileceği iddiasındadırlar. Bu nedenle, başka bir devletin karasularında illegal şekilde avlanan balıkçıların hayatlarının tehlike altına girmesi durumuna bu illegal faaliyetlerinin sonucunda kendilerinin sebep oldukları ve bayrak devletinin vatandaşlarını korumak/kurtarmak için kullandığı kuvvetin doktrindeki bu görüş doğrultusunda da meşru olamayacağı sonucuna ulaşılır.

İkinci durum ise karasularında illegal şekilde avlanan balıkçı gemilerinin kıyı devleti tarafından 1982 tarihli BM Deniz Hukuku Sözleşmesi madde 111(1958 tarihli Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi madde 23)'te hükme bağlanmış olan kesintisiz(sıcak) takip hakkı kapsamında açık denizde takibiyle alakalıdır. Söz konusu bu ikinci durumda üç gemi vardır: Birinci gemi kıyı devletinin karasularında illegal şekilde avlanan balıkçı gemisi, ikinci gemi karasularındaki egemenlik hakkı ihlal edilmiş olan kıyı devletine ait savaş gemisi veya kıyı devletinin hizmetinde olduğu veya o amaçla yetkilendirildiği açıkça işaretlenmiş ve teşhis edilebilir nitelikteki bir gemi ve son olarak üçüncü gemi ise illegal şekilde kıyı devletinin karasularında

avlanan balıkçı gemisiyle aynı bayrağı taşıyan, açık denizde devriye gezen ve kıyı devleti tarafından müteceviz balıkçı gemisinin yakalanmasını önleyen savaş gemisidir. Burada devlet pratikleri her ne kadar aksini gösterse de açık denize kaçmayı başarmış balıkçı gemisinin bayrak devletinin savaş gemileri tarafından vatandaşlarının korunması/kurtarılması mazeretiyle kıyı devleti tarafından yakalanmasını önlemesi kesintisiz takip hakkının anlamını yitirmesine neden olur. Bu minvalde yukarıda zikredilmiş olan Poluantzas'ın görüşünün benimsenmesi daha doğru olacaktır. Poulantzas'a göre burada devriye gezen geminin ve egemenlik hakları ihlal edilen kıyı devletine ait geminin tabiiyetinde oldukları devletlere ait iki münhasır yargılama yetkisinin çatışması söz konusudur. Kıyı devletine ait bu ikinci türden münhasır yargılama yetkisi, kendi karasularının ihlal etmesine binaen doğar ve açık denizde de sıcak ve kesintisiz bir takibin sonucunda devam eder(POLUANTZAS 2002:188). Poluantzas burada çatışan iki münhasır yargılama yetkisi konusunda kıyı devletine ait münhasır yargılama hakkının üstün gelmesi gerektiği görüşündedir. Ona göre dünya topluluğunun çıkarları suçlunun tutuklanmasını ve cezalandırılmasını gerektirir ve takip eden geminin kendi ülkesinin hukukuna başvurma hakkı takip edilen gemiyle aynı bayrağı taşıyan savaş gemisinin kendi ülkesinin hukukuna başvurma hakkından daha önce ve daha spesifiktir(POLUANTZAS 2002:188).

4) Bir devletin münhasır ekonomik bölgesinde illegal şekilde avlanan balıkçı gemilerindeki vatandaşlarını korumak/kurtarmak isteyen bayrak devletinin kuvvet kullanmaya yetkili olup olmadığı sorunsalını da karasularındaki durum gibi düşünmek de herhangi bir mahzur yoktur. Her ne kadar münhasır ekonomik bölgede kıyı devletinin egemenlik hakkı karasularındaki gibi geniş kapsamlı olmasa da balıkçılık hakkı bakımından bu iki deniz alanını aynı biçimde düşünmekte bir beis yoktur. Münhasır ekonomik bölgede kıyı devletine tanınan hak ve yetkilerin ne olduğuna ilişkin hüküm 1982 tarihli BMDHS(Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi) madde 56'da düzenlenmiştir. Bayrak devleti illegal şekilde avlanan balıkçı gemilerindeki vatandaşlarını korumak/kurtarmak için bir başka devletin münhasır ekonomik bölgesi sınırları dahilinde silahlı kuvvet kullanmaya tıpkı karasularında olduğu gibi yetkili değildir. Çünkü balık avlama hakkı, münhasır ekonomik bölgede kıyı devletine münhasır yetkilerdendir ve 1982 tarihli BMDHS madde 58'te diğer devletlerin münhasır ekonomik bölgedeki hakları arasında sayılmamıştır. Bu bağlamda illegal balık avlama faaliyeti açısından bayrak devleti vatandaşlarını korumak için kuvvet kullanamaz. Burada BM madde 2/4'ün lafzından hareket ederek münhasır ekonomik bölgenin bir devletin toprak bütünlüğüne dahil olmadığı esasen açık denizin bir parçasını teşkil ettiği türünden iddialar gündeme gelse de balık avlama hakkı gibi münhasır nitelikteki bir yetki bakımından münhasır ekonomik bölge kıyı devletinin toprak bütünlüğüne dahil gibi düşünülmelidir. Yine burada bayrak devletinin tehlike hali savunmasına geçerlilik tanınmaz yukarıda da belirtildiği üzere tehlike haline illegal şekilde avlanarak kendisi sebep olan bayrak devleti balıkçı gemisidir ve tehlike haline kendisi sebebiyet veren bu uluslararası sorumluluğu ortadan kaldıran nedene dayanamaz.

Karasularında olduğu gibi münhasır ekonomik bölgede illegal şekilde avlanan balıkçı gemilerinin de açık denize kaçması halinde kesintisiz(sıcak) takibi mümkündür¹⁵. Burada da karasularında ulaştığımız sonuca varmak mümkündür. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu durumda üç gemi vardır: Birinci gemi, kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesinde illegal şekilde avlanan balıkçı gemisi; ikinci gemi, münhasır ekonomik bölgedeki egemenlik hakkı ihlal edilmiş olan kıyı devletine ait savaş gemisi veya kıyı devletinin hizmetinde olduğu veya o amaçla yetkilendirildiği açıkça işaretlenmiş ve teşhis edilebilir nitelikteki bir gemi ve son olarak üçüncü gemi ise illegal şekilde kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgesinde avlanan balıkçı gemisiyle aynı bayrağı taşıyan, açık denizde devriye gezen ve kıyı devleti tarafından mütecaviz balıkçı gemisinin yakalanmasını önleyen savaş gemisidir. Mütecaviz balıkçı gemisinin açık denize kaçmayı başarmış olmasından dolayı bayrak devleti savaş gemisine vatandaşlarını korumak mazeretiyle kuvvet kullanma hakkının tanınmış olması kıyı devletine tanınan kesintisiz takip hakkının anlamını yitirmesine neden olur dolayısıyla burada bayrak devleti savaş gemisine vatandaşlarını korumak gayesiyle de olsa kuvvet kullanma hakkı tanınmaz. Buna ek olarak, 1982 tarihli BMDHS madde 73¹⁶'ü incelediğimizde balıkçı gemilerindeki illegal şekilde avlanan bayrak devleti vatandaşlarıyla ilgili oldukça koruyucu nitelikte hükümler getirmiştir: Tutuklanan tekneler ve mürettebatının makul bir kefalet veya diğer bir teminatın verilmesi üzerine derhal serbest bırakılması, balıkçılık kanunlarının ve diğer düzenlemelerin ihlal edilmesi sebebiyle kıyı devletinin vereceği cezaların hapis cezası veya cismani nitelikte bir cezayı kapsamaması, yabancı gemilerin tutuklanması veya alıkonulması halinde, kıyı devletinin geminin bayrağını taşıdığı devleti yapılan hareketten ve daha sonra uygulanan cezalardan derhal haberdar etme yükümlülüğü. Bu hükümden sözleşmenin bir devletin vatandaşıyla arasındaki uyrukluk bağından kaynaklanan koruma yükümlülüğünü göz ardı etmediği ve kıyı devletinin münhasır ekonomik bölgede bulunan canlı kaynaklar üzerindeki hak ve yetkileriyle işbu vatandaşları koruma yükümlülüğü arasında denge gözetme amacında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. 1982 madde 73'te getirilen bu denli yabancı devlet vatandaşlarını koruyucu nitelikteki hükümler karşısında vatandaşların korunması için silahlı kuvvet kullanımının tasvip edildiği düşünülemez.

¹⁵ 1982 BMDHS madde 111/2 şu şekildedir:

“Kesintisiz takip hakkı; kıyı devletinin bu sözleşmeye uygun şekilde ilan edilen münhasır ekonomik bölgesine ve kıta sahanlığı tesislerinin etrafındaki güvenlik bölgeleri dahil olmak üzere, kıta sahanlığına uygulanabilecek kanunlarının ve düzenlemelerinin, münhasır ekonomik bölge içindeki veya, kıta sahanlığı tesislerinin etrafındaki bu gibi güvenlik bölgeleri de dahil olmak üzere, kıta sahanlığı üzerindeki ihlallerine, *mutas mutandis*, uygulanacaktır.”

¹⁶ 1982 tarihli BMDHS madde 73'ün başlığı *kıyı devletinin kanun ve düzenlemelerinin icra edilmesi* başlığını taşımaktadır ve şu şekildedir:

“1. Kıyı devleti, kendi münhasır ekonomik bölgesindeki canlı kaynaklarını araştırma, işletme, muhafaza etme ve yönetme ile ilgili egemen haklarını kullanırken, bu sözleşmeye uygun şekilde kabul edilen kanun ve düzenlemelere riayeti sağlamak için yasa, kontrol, tutuklama ve yargılamalar da dahil olmak üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.

2. Tutuklanan tekneler ve mürettebatı, makul bir kefalet veya diğer bir teminatın verilmesi üzerine, derhal serbest bırakılacaktır.

3. Münhasır ekonomik bölgede balıkçılık kanunlarının ve diğer düzenlemelerin ihlal edilmesi sebebiyle kıyı devletinin vereceği cezalar, ilgili devletlerce aksine yapılmış bir anlaşma olmadığı takdirde hapis cezası veya diğer herhangi bir cismani ceza şeklini kapsamaz.

4. Yabancı gemilerin tutuklanması veya alıkonulması halinde, kıyı devleti, geminin bayrağını taşıdığı devleti, yapılan hareketten ve daha sonra uygulanan cezalardan derhal haberdar edecektir.”

5) Uygulamada açık denizde balık avlayan gemilerini korumak için bayrak devletleri devriye gemileri sevk etmektedirler. Açık denizde bir başka devletin gemileri tarafından balıkçı gemisine bir saldırı olması durumunda söz konusu bu devriye gemilerinin saldırıda bulunan gemiye karşı kullanacağı silahlı kuvvet BM Antlaşması madde 51 anlamında meşru müdafaa sayılacaktır. Dolayısıyla balıkçı gemisindeki vatandaşını korumak/kurtarmak isteyen bayrak devletine ait devriye gemilerinin kullanacağı silahlı kuvveti devletlerin ülkeleri dışındaki vatandaşlarını korumak/kurtarmak için kuvvet kullanımına ilişkin tartışmalı doktrinin kapsamında değerlendirmeksizin direkt olarak BM Antlaşması madde 51 kapsamında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuca ulaşılmasının sebeplerini şu şekilde sıralamak mümkündür: BM Antlaşması madde 51’de “silahlı saldırı” dan bahsedilmiştir. Bu bağlamda silahlı saldırının ne olduğuna ilişkin BM’nin 1974 tarihli 3814 sayılı Saldırının Tanımı Kararı önem arz eder. Bu kararın 3. Maddesinin d fıkrasında “bir devletin silahlı kuvvetleriyle başka bir devletin kara, deniz veya hava kuvvetlerine veya deniz veya hava filolarına saldırması” saldırı fiili olarak belirtilmiştir. Burada balıkçı gemilerini açık denizdeki olası tehlikelere karşı korumakla görevlendirilmiş olan devriye gemileri bayrak devletine ait savaş gemileridir. Bayrak devletine ait balıkçı gemilerine diğer devletin silahlı kuvvetleriyle saldırıda bulunması durumunda bu balıkçı gemilerine eskortluk eden bayrak devletine ait savaş gemileri bu saldırıya karşılık vermesi durumunda her ne kadar saldırı direkt olarak kendine yöneltilmiş olmasa da bu karşılığı da meşru müdafaa kapsamında saymak gerekir. 1982 BMDHS madde 94, bayrak devletinin açık denizdeki yükümlülüklerini düzenlemektedir ve gemilerin seyrişer güvenliğine ilişkin tedbirlerden bahsedilmiştir. Her ne kadar direkt olarak devriye amaçlı açık denize gemilerin sevkinden bahsedilmese de madde 94’ten ve bayrak devletinin bayrağını çekmeye yetkili kıldığı gemiler üzerindeki münhasır yargılama yetkisi gibi geniş çapta yetkilere baktığımızda bayrak devletinin açık deniz gibi hiçbir devletin egemenliği altında olmayan deniz alanında kendi bayrağını çeken gemilere yönelmiş saldırıları def etme yetkisi olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

KAYNAKLAR

Kitaplar ve Makaleler

- Aksar, Yusuf, Temel Metinler ve Davalarla Uluslararası Hukuk, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- Başeren, Sertaç Hami, Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmasının Sınırları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2003.
- Brierly, James Leslie (Editör: Claud Humphrey Meredith Waldock), The Law of the Nations: An Introduction to the International Law of Peace, Clarendon Press, Oxford, 1963.
- Brownlie, Ian, International Law and the Use of Force by States, Clarendon Press, Oxford, 1963.
- Burke, William T. ve Mcduougal, Myressmith, The Public Order of the Oceans: A Contemporary International Law of the Sea, Yale University Press, New Haven, 1962.
- Dubner, Barry Hart, The Law of International Sea Piracy, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1980.
- Fenrick, W.J., “Legal Limits on the Use of Force by Canadian Warships Engaged in Law Enforcement”, Canadian Yearbook of International Law, Vol:18, 1980.
- Kaya, İslam Safa, Uluslararası Hukuk Mevzuatı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Kuran, Selami, Uluslararası Deniz Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016.
- O’Connell, D.P., “International Law and Contemporary Naval Operations”, British Yearbook of International Law, Cilt:44, 1970.
- Poulantzas, Nicholas M., The Right of Hot Pursuit in International Law, Martinus Nijhoff Publishers, Hague, 2002.
- Ronzitti, Natalino, Rescuing Nationals Abroad Through Military Coercion and Intervention on Grounds of Humanity, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 1985.
- Stanford, G. B., “Canadian Perspectives on the Future Enforcement of the Exclusive Economic Zone: A Paper in Diplomacy and the Law of the Sea”, Dalhousie Law Journal, Cilt:5, 1979.
- Taoka, Ryoichi, The Right of Self Defence in International Law, Japan Institute of International Affairs, Osaka, 1978.
- Wolfrum, Rüdiger, “Restricting the Use of Sea to Peaceful Purposes: Delimitarization in Being?”, German Yearbook of International Law, Cilt:24, 1981.

İnternet Kaynakları

Cry of Dolores (Dolores Haykırıışı), <http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dp a2kvR3JpdG9fZGVfRG9sb3Jlcw> .

Red Crusader Davası, http://legal.un.org/riaa/cases/vol_XXIX/521-539.pdf.